

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 12., vydané v decembri 2024

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Zima na horách. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translatológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

EKONOMICKÁ BEZPEČNOSŤ SLOVENSKA A ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ OBYVATEĽOV

SLOVAKIA'S ECONOMIC SECURITY AND THE STANDARD OF LIVING
OF ITS POPULATION

Ján Paško¹

Ján Paško pôsobí ako externý doktorand na Vysokej škole bezpečnostného manažérstva v Košiciach. Vo svojej dizertačnej práci sa venuje ekonomickým témam súvisiacich s bezpečnosťou Slovenskej republiky a životnej úrovne obyvateľstva na Slovensku.

Ján Paško works as an external doctoral student at the University of Security Management in Košice. In his dissertation, he deals with economic topics related to the security of the Slovak Republic and the standard of living of the population in Slovakia.

Abstract

Economic security is one of the fundamental components considered when assessing the security of a state. The strength of a country's economic security is significantly influenced by whether the state is a member of various economic and trade alliances. The competitiveness of a small country in today's global economy is substantially weakened without participation in such structures. An important indicator of economic security is also the standard of living of the country's population. In this paper, we define the organizations to which the Slovak Republic belongs and analyse the impact of this membership on Slovakia's economic security. Finally, we assess and identify potential threats and risks that may affect and weaken the level of economic security in our country.

Key words: economic security, the standard of living of the country's population, minimum wage, average salary

Abstrakt

Ekonomická bezpečnosť krajiny patrí k základným zložkám, ktoré sa zohľadňujú pri posudzovaní bezpečnosti štátu. Silu ekonomickej bezpečnosti krajiny významne ovplyvňuje fakt, či daný štát je členom v rôznych ekonomických a hospodárskych zoskupeniach krajín. Nakoľko konkurencie schopnosť malej krajiny v dnešnej globálnej ekonomike je bez účasti v takýchto štruktúrach význame oslabená. Dôležitým ukazovateľom ekonomickej bezpečnosti je aj životná úroveň obyvateľstva danej krajiny. V práci definujeme v ktorých zoskupeniach je

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Ján Paško, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, Košťova 1, 040 01 Košice, Slovenská republika
E-mail: pasko.janko@gmail.com

Slovenská republika členom a analyzujeme vplyv tejto skutočnosti na ekonomickú bezpečnosť Slovenska. Na záver zhodnotíme a pomenujeme potenciálne hrozby a riziká, ktoré môžu ovplyvniť a oslabiť úroveň ekonomickej bezpečnosti našej krajiny.

Kľúčové slová: ekonomická bezpečnosť, životná úroveň obyvateľstva, minimálna mzda, priemerná mzda

Úvod

Základnou stavebnou bunkou každej krajiny sú jej obyvatelia. Krajina bez občanov nie je krajinou. Nepochybne preto medzi základné úlohy a ciele celého štátneho aparátu je dosiahnuť čo možno najvyššiu úroveň zabezpečenia krajiny. Bezpečnosť celej krajiny ale pozostáva z viacerých zložiek, ktoré sa navzájom ovplyvňujú. My sme sa v tejto práci zamerali na ekonomickú bezpečnosť Slovenskej republiky a životnú úroveň obyvateľov. Cieľom je na základe dostupných informácií analyzovať aktuálnu situáciu, a pozíciu Slovenska z hľadiska členstva v nadnárodných spoločenstvách. Zhodnotíme aké to so sebou prináša pozitíva a naopak pri ktorých otázkach musíme byť opatrní. Porovnáme si životnú úroveň obyvateľov v Rámci Európskej únie, Eurozóny a na Slovensku. Na základe spomínaných informácií identifikujeme slabé stránky, potencionálne riziká a hrozby, ktoré môžu negatívne ovplyvniť ekonomickú bezpečnosť Slovenskej Republiky.

Ekonomická bezpečnosť a životná úroveň obyvateľstva

Bezpečnosť štátu sa skladá z mnohých faktorov a činiteľov, ktoré na seba nadväzujú, ovplyvňujú a navzájom sa dopĺňajú. Nepochybne medzi ne patrí aj ekonomická bezpečnosť štátu.

Ekonomická bezpečnosť je jedným z prvkov národnej bezpečnosti štátu, ovplyvňuje a prelína sa cez všetky ďalšie bezpečnosti. (Šefčík V.,2010 a)

Definícia ekonomickej bezpečnosti v literatúre sa rôzni, no vo všeobecnosti môžeme povedať, že predstavuje schopnosť štátu zachovať si ekonomický rozvoj, zabezpečiť hospodárske napredovanie, finančnú stabilitu, vytvoriť vhodné predpoklady pre podnikateľskú sféru a inovácie a rovnako zabezpečiť dôstojné podmienky pre život obyvateľov v danej krajine.

Ševčík vo svojej publikácii uvádza, že pojem ekonomická bezpečnosť zahŕňa prístup ku zdrojom, finančným prostriedkom a trhom, bez ktorých nie je možné udržať prijateľnú životnú úroveň a dostatočnú štátnu moc. Predmetom ekonomickej bezpečnosti sú ekonomické záujmy a ciele štátu a medzinárodné ekonomické a obchodno-hospodárske zoskupenia. (Šefčík V.,2010 b)

To, či sa štát nachádza v určitom hospodárskom zoskupení krajín, prípadne vo viacerých takýchto zoskupeniach je veľmi nápomocné pri dosiahnutí ekonomickej bezpečnosti krajiny. Konkurencia schopnosť ekonomiky a rovnako zabezpečenie dostupnosti strategických zdrojov, je pre krajinu, ktorá je izolovaná veľmi náročné, a neisté. Obzvlášť v nestabilnom období, ktoré môžu spôsobiť rôzne formy kríz, katastrofy vyvolané počasím, ale aj v období vojenského konfliktu v regióne. Naopak, účasť v určitom zoskupení krajín, napríklad v európskej únii, kde je spoločný hospodársky priestor a teda voľný pohyb tovarov, služieb a financií, poskytuje krajine vyšší stupeň bezpečnosti, komfortu a stability. A to nie

len v ťažkých časoch, ale naopak benefity z toho plynúce možno pociťovať neustále. Rovnako tak globalizácia naberaá na obrátkach a hranice sveta sa tak povediac zmenšujú. Technologický pokrok nesmierne napreduje, inovácie môžeme pozorovať v každej oblasti, či už pracovného, alebo súkromného života. Kladie sa čoraz väčší dôraz na ekológiu a environmentálnu oblasť. Všetky pomenované aspekty nám v rámci riadenia a politiky štátu nedovoľujú ani nachvíľu poľaviť, ale naopak musíme sústrediť všetku pozornosť a využiť všetky možnosti, ktoré máme aby sme tento rozbehnutý vlak nezmeškali. Ak si chceme zabezpečiť ekonomickú bezpečnosť krajiny, štát musí nasledovať technický pokrok, vytvoriť pozitívne prostredie pre podnikateľské subjekty, prílev investícií, vývoj, výskum, inovácie a naplno využiť potenciál, ktorý mu účasť v určitom hospodárskom zoskupení krajín prináša.

Životná úroveň obyvateľstva

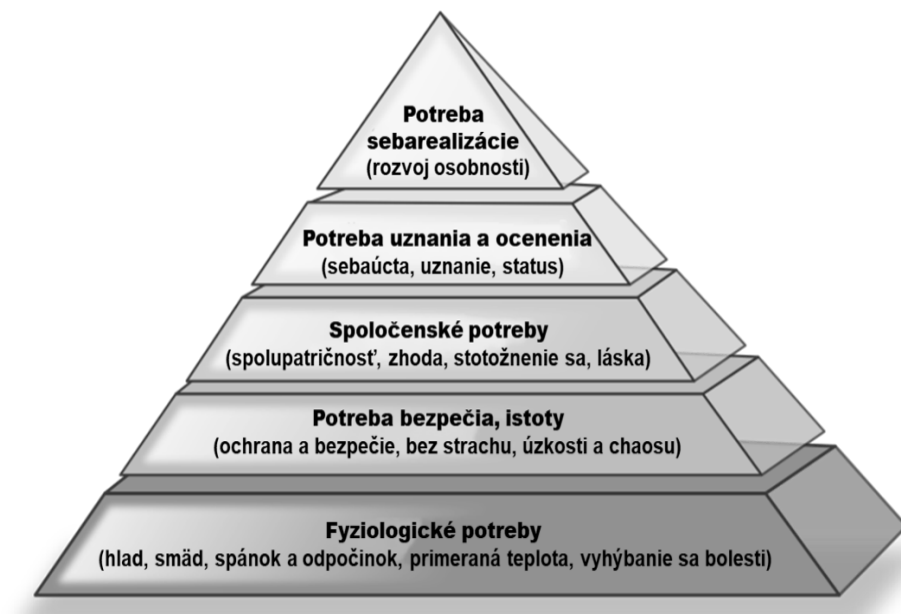
S ekonomickou bezpečnosťou štátu je pochopiteľne previazaná a priamo súvisí životná úroveň obyvateľstva a podmienky na život v danej krajine.

Ekonomická bezpečnosť je spojená so sociálnou bezpečnosťou v zmysle istoty pracovného miesta, hodnoty peňazí, zabezpečenia zdravotnej starostlivosti, bezpečnosti majetku a podobne. (Zeman P., 2002)

Medzi najdôležitejšie zdroje z pohľadu manažmentu môžeme určite považovať ľudské zdroje, teda pracovnú silu. Nevyhnutnosťou sa preto stáva adekvátna starostlivosť o uspokojenie potrieb obyvateľstva so strany štátu. Životnú úroveň obyvateľov v krajine ovplyvňuje jednak ich ekonomická situácia, teda finančný príjem jednotlivcov, ale aj celej rodiny v domácnosti. Ekonomický aspekt ale nie je jediný, zohľadňuje sa aj kvalita poskytovania zdravotnej starostlivosti, dostupnosť a forma bývania, náklady spojené s bývaním v porovnaní s finančným príjmom. Ďalej tu môžeme zaradiť ceny a kvalitu potravín, keďže stravovanie je jednou zo základných potrieb človeka. Rovnako ide o psychické zdravie a psychickú pohodu obyvateľstva, s čím priamo súvisí kultúrne vyžitie, turizmus, cestovanie, infraštruktúra a rôzne voľnočasové aktivity. Môžeme teda konštatovať, že čím je vyššia životná úroveň v danej krajine, tým majú jej obyvatelia kvalitnejší život, jednoduchší prístup k zdrojom, tovarom a službám každodennej spotreby a potreby, ale aj ku luxusným statkom. Pretože, akonáhle majú ľudia uspokojené základné potreby pre život, často siahajú po luxusných tovaroch a službách, ktoré sú charakteristické prevažne svojou vysokou obstarávacou cenou. Napríklad ojedinele automobily, či umelecké predmety, obrazy, návšteva luxusných reštaurácií a podobne.

Maslowová hierarchia potrieb

Spomínané ľudské potreby pomenoval a usporiadal ako prvý americký psychológ Abraham Maslow v roku 1943 v teórii známej ako hierarchia ľudských potrieb. V tejto rokmi overenej a často v psychológii, ale aj manažmente využívanéj teórii formuloval Maslow 5 základných potrieb. Hierarchicky sú usporiadané na základe dôležitosti do obrázku v podobe pyramídy, ako môžeme vidieť nižšie.

Obr. 1 - Maslowová hierarchia potrieb

Zdroj: <https://www.rmport.sk/manazment-verzus-leadership/>

Jednotlivé úrovne pyramídy sú radené od základných na spodku pyramídy až po potreby seberealizácie na najvyššej úrovni.

- Fyziologické potreby. Patria medzi ne základné potreby, ktoré potrebuje človek k prežitiu:
 - o jedlo,
 - o voda,
 - o vzduch,
 - o spánok,
 - o odpočinok.
- Potreby bezpečia a istoty. Ako náhle sú splnené základné fyziologické potreby, človek siaha po potrebách súvisiacich s pocitom bezpečia:
 - o fyzická bezpečnosť,
 - o bezpečnosť zamestnania,
 - o zdravie a zdravotná starostlivosť.
- Spoločenské potreby. Táto úroveň vychádza z podstaty, že človek je tvor spoločenský a teda, vyžaduje si naplnenie aj týchto potrieb:
 - o priateľstvo,
 - o rodina,
 - o vzťahy,
 - o kolegovia, začlenenie sa v spoločnosti, súčasť skupín.
- Potreby uznania a ocenenia. Po zabezpečení sociálnych a spoločenských potrieb, siaha človek po potrebách súvisiacich s uznaním a ocenením:
 - o sebavedomie,
 - o uznanie u priateľov, kolegov,
 - o rešpekt,

- o úspech,
 - o spoločenský status.
- Potreby sebarealizácie. Na najvyššom stupni pyramídy Maslow umiestnil potreby, ktoré súvisia s presadením sa, šikovnosťou, sebarealizáciou, osobným rozvojom:
 - o dosahovanie a plnenie si osobných cieľov,
 - o rast a seba rozvoj,
 - o osobnostné a hodnotové napredovanie, vzdelávanie.

V manažmente sa často uvádza Maslowová teória, ako motivačná teória. Nachádzame v nej jednoduché pomenovanie toho, čo človek potrebuje ku svojmu životu a zároveň v akom poradí. Odporúča sa stavať na jednotlivých potrebách, či už v ponímaní zamestnávateľov, ale aj z pohľadu štátu. Pretože ak chceme v akejkoľvek oblasti života dosiahnuť pozitívne výsledky, musíme brať na zreteľ ako funguje psychika človeka. Základnými potrebami sú samozrejme zabezpečenie potravy, vody, spánku, ale aj strechy nad hlavou. Následne sa človek zaujíma o to aby sa cítil bezpečne, či už na pracovisku, na ulici, vo svojej krajine ale aj vo svojom dome. Pocit bezpečia samozrejme pocíti až vtedy, keď vie, že nehrozí nič ani jeho celej rodine. Vtedy, keď je človek spokojný, dokáže nadväzovať priateľské a partnerské vzťahy, združovať sa v rôznych záujmových spoločenstvách a obklopuje sa svojimi blízkymi a osobami s podobnými záujmami. Sociálne väzby sú pre psychologické zdravie veľmi dôležité. Po dosiahnutí pomenovaných skutočností začína byť veľmi dôležité pre každú osobu dosiahnutie sebaúcty, rešpektu ale aj určitého spoločenského statusu. Na tento stupienok v hierarchii potrieb nadväzuje najvyšší stupeň a to je sebarealizácia. To je pravé to, čo by sme sa mali snažiť dosiahnuť v rámci každej organizácie, či už ako zamestnávatelia na pracovisku, tak aj štát v každodennom živote ľudí. Pretože ako náhle má človek zabezpečené všetky nižšie stupne potrieb, začína sa naplno prejavovať jeho potenciál, jedinečnosť, šikovnosť a zručnosť. Zanieten sa dokáže venovať svojej práci a činnostiam, ktoré vykonáva. Prejavuje sa tvorivosť a osobné špecifiká každej osoby. Častokrát siaha po nových poznatkoch, vedomostiach, študuje, zvyšuje si kvalifikáciu, prezentuje svoje nápady. Uvedené skutočnosti sú nesmierne dôležité preto, aby sme ako ľudstvo ďalej napredovali. Je no nástroj ako môžeme dosiahnuť nie len intelektuálny rozvoj, ale aj technologický pokrok, napredovanie, inovácie, modernizáciu a v neposlednom rade ekonomickú výkonnosť celej krajiny.

Ekonomická bezpečnosť Slovenska a životná úroveň obyvateľov na Slovensku

Na začiatok si uvedieme niekoľko základných charakteristík Slovenskej republiky. Slovenska republika vznikla rozdelením Československa 1.1.1993. Leží v strednej Európe, je to vnútrozemská krajina s rozlohou 49tisíc km² a takmer 5,5 milióna obyvateľov, čím sa radí medzi malé krajiny. Susedí s 5 krajinami a to s Českom, Rakúskom, Maďarskom, Poľskom a Ukrajinou. Politické zriadenie Slovenska je parlamentná demokracia. Najvyšší štátny predstaviteľ je prezident volený občanmi. Ústavnú a zákonodarnú moc zabezpečuje Národná rada SR, výkonnú moc vládna na čele s premiérom, a súdnu moc zastupuje ústavný súd.

Slovenská republika je členom viacerých spoločenstiev a zoskupení. 1. mája 2004 vstúpila do Európskej únie, 29. marca 2004 sa stala členom NATO, 1. januára 2009 vstúpila do eurozóny a prijala spoločnú menu Euro. 21. decembra 2007 sa stala súčasťou

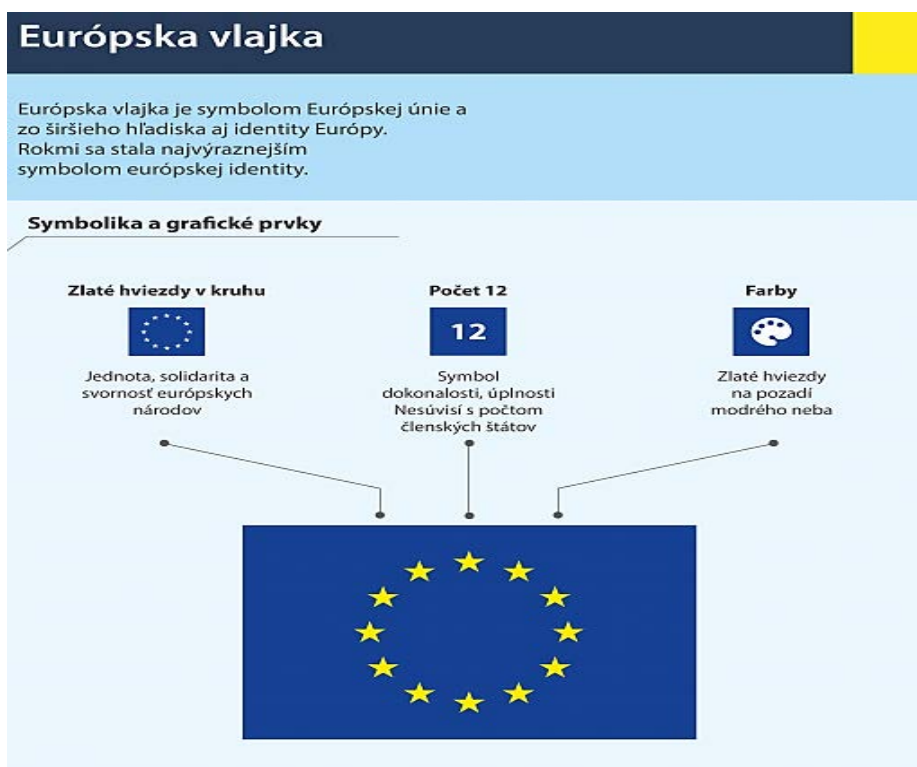
Schengenského priestoru, odkedy je jedinou vonkajšou a stráženou hranicou Slovenskej republiky hranica s Ukrajinou. Okrem toho je členom Organizácie spojených národov OSN, Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe OBSE, Svetovej obchodnej organizácie so sídlom v Ženeve WTO, Medzinárodného menového fondu MMF, Svetovej banky WB, Rady Európy, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj OECD, a niekoľkých ďalších medzinárodných štruktúr.

Prínos členstva v medzinárodných štruktúrach na ekonomickú bezpečnosť Slovenska

Malá rozloha krajiny s malým počtom obyvateľov akou je aj Slovensko, predikuje nutnosť otvorenej trhovej ekonomiky. Slovensko má nedostatok nerastných surovín a iných komodít, ktoré sme nútení dovážať. Nachádzame sa v regióne, kde väčšina krajín spolupracuje a má navzájom prepojené ekonomiky. Takejto hospodárskej sile by sme samostatne ako malá krajina nedokázali konkurovať, ale naopak smerovalo by to k izolácii a úpadku krajiny.

Aspekty plynúce z členstva v EÚ

Nepochybne môžeme povedať, že členstvo v Európskej únii nám prináša nesmierne benefity. V rámci krajín združených v Európskej únii platí voľný pohyb tovaru a služieb kapitálu a osôb. Vďaka tomu môžeme exportovať a importovať tovary voľne, bez zaťaženia colnými poplatkami. Zahraničné podnikateľské subjekty môžu pôsobiť a zamestnávať na našom území a naopak naše domáce firmy majú otvorené dvere do celej EÚ. Rovnako tak k nám plynú kapitál, najmä zo západnej Európy, kde sa nachádzajú bohatšie krajiny. Spoločenstvo 27mich krajín spoločne predstavuje silný ekonomický blok, ktorý sa radí medzi popredné svetové hospodárske zoskupenia.

Obr. 2 - Vlajka Európskej únie

Zdroj: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/european-flag_sk

Vďaka tomuto členstvu sa nám ako krajine jednoduchšie prekonávajú rôzne turbulencie, krízy, problémy. Zároveň máme celosvetovo vďaka EÚ dosah na medzinárodné trhy, na ktorých by sme sa samostatne uplatňovali veľmi ťažko. Od vstupu Slovenska do európskej únie uplynulo 20 rokov a môžeme smelo konštatovať, že sme ako krajina urobili veľký krok vpred. Naša ekonomika ožila, zvýšila sa nám životná úroveň, zabezpečili sme si prístup ku novým technológiám, inováciám, kapitálu. Z tohto uhla pohľadu účasť v EÚ zvyšuje našu ekonomickú bezpečnosť.

Eurozóna, spoločná mena Euro a ich vzťah s ekonomickou bezpečnosťou Slovenska

Eurozónou sú označované krajiny, ktoré prijali spoločnú menu euro za svoju národnú menu a platidlo. Do pomenovaného zoskupenia patrí 20 krajín Európskej únie. Na to, aby sa krajina mohla stať súčasťou menovej únie a používať euro ako menu musí absolvovať rad administratívnych procedúr. Najdôležitejšia podmienka je splnenie konvergenčných kritérií, ktoré sa niekedy nazývajú aj maastrichtské kritéria. Vyjadrené sú nasledovne:

- miera inflácie štátu, ktorý je uchádzačom o prijatie nesmie prevyšovať mieru inflácie 3 členských štátov s najlepšimi výsledkami inflácie o viac ako 1,5 percentuálneho bodu,
- deficit štátneho rozpočtu nesmie prevyšovať HDP o viac ako 3 percentá,
- veľkosť verejného dlhu nesmie prevyšovať 60 percent HDP,
- menový kurz žiadajúcej krajiny musí byť minimálne 2 roky pred vstupom súčasťou Európskeho mechanizmu výmenných kurzov EMR II,
- dlhodobá úroková miera nesmie prevyšovať úrokové miery troch členských štátov s najlepšimi výsledkami o viac ako 2 percentuálne body.
(<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.sk.html>)

Z uvedených parametrov ktoré musia byť pred prijatím eura splnené jednoznačne vyplýva, že daná krajina musí mať silné hospodárstvo, zdravé verejné financie, stabilnú menu a prijateľnú mieru inflácie. Rovnako nesmie byť príliš zadlžená. Dôvod, prečo je to tak nastavené je jednoduchý a to zabezpečenie stability Eurozóny a eura ako platidla so silným menovým kurzom. Za dobu svojej existencie, (dnešným rokom je to už je 25. rok) sa podarilo euru zaradiť medzi najvýznamnejšie a najuznávanejšie meny na svete, s vysokou mierou stability a bezpečia. V medzinárodnom menovom systéme sa radí z hľadiska dôležitosti na druhú priečku za americký dolár a kurzom ho dokonca prevyšuje. Menovú politiku eura spravuje Európska centrálna banka ECB so sídlom vo Frankfurt nad Mohanom v Nemecku, ktorá pod sebou združuje národné banky krajín s prijatým eurom. Hlavným cieľom je samozrejme udržať stability a silu meny.

Slovensko je súčasťou Eurozóny ako sme už vyššie spomenuli od roku 2009, kedy sa nám podarilo splniť všetky maastrichtské kritéria. Euro ako svoju menu používame už 15 rokov. Dôležité je ešte uviesť, že pri prijatí sa stanoví takzvaný konverzný kurz, ktorým bude definitívne prepočítaná pôvodná mena krajiny na novú menu Euro. Slovensko malo tento kurz stanovený na hodnote 30,126 slovenských korún ku 1 Euru. Keďže kurz bol dosť vysoký môžeme teda povedať, že naša slovenská koruna bola podstatne slabšia. Z toho samozrejme vyplýva, že aj medzinárodná sila našej koruny, stabilita a hlavne bezpečie, ktoré krajine

a obyvateľom poskytovala bola oveľa nižšia ako euro. Tým sa dostávame späť k teoretickým poznatkom v prvej časti tejto práce, kde je uvedené, že ekonomickú bezpečnosť krajiny okrem iného zabezpečuje aj stabilita a sila meny. Môžeme teda zhodnotiť, že prijatie eura nám jednoznačne pomohlo zvýšiť našu ekonomickú bezpečnosť. Používame druhú najsilnejšiu menu v rámci medzinárodného menového fondu. Preto zahraniční investori pociťujú mieru istoty, tok financií a obchodovanie na medzinárodných trhoch sa podstatne zjednodušilo. Ale samozrejme aj samotní občania majú vyššiu mieru bezpečia, keď majú svoje príjmy a úspory v stabilnej mene, ktorá nepodlieha príliš jednoducho kurzovým turbulenciám, ale poskytuje stabilitu. Slovenská republika mala pevne stanovený konverzný kurz na úrovni 30,126 už začiatkom roku 2008, čo bola nesmierna výhoda. Koncom roku 2008 a v nasledujúcich rokoch totižto svetom prebehla nevídaná ekonomická a hospodárska kríza, ktorá významne ovplyvnila fungovanie hospodárstva a ekonomík na celom svete. Od najväčších a ekonomicky najsilnejších štátov, až po tie najmenšie. Krachy bánk, pády fondov, zatváranie fabrík, bankroty nadnárodných korporácií, vnútroštátne problémy z verejnými financiami, drahé pohonné hmoty, straty zamestnania ľudí, vysoká nezamestnanosť, neschopnosť ľudí pokryť svoje výdavky, platiť hypotéky boli na každodennom poriadku. V tom čase sme mali na Slovenku už pevne stanovený konverzný kurz a od začiatku roka 2009 aj prijaté euro a teda stabilita meny bola deklarovaná celou Eurozónou. Práve tieto skutočnosti nám vtedy poskytli veľkú ekonomickú bezpečnosť. Obdobie, kedy sa celosvetové hospodárstvo zmiatlo v problémoch, by sa krajine s otvorenou ekonomikou ako sme boli my a s našou národnou menou, ktorá už aj tak nebola veľmi silná, podarilo prekonať oveľa ťažšie. Miera inflácie by bola podstatne vyššia, životná úroveň obyvateľov nižšia a zotavovanie z recesie oveľa komplikovanejšie. Môžeme sa len domnievať aký výmenný kurz by v tomto období mala naša koruna ku euru. Odhady sa rôznia od 35 korún ku 39 korunám za 1 euro. Presne sa to povedať nedá, no vo všeobecnosti platí, že euro nám v ťažkých časoch poskytlo vysokú mieru stability, istoty a výrazne posilnilo našu ekonomickú bezpečnosť.

Obr. 3 - Znak euro meny pred Európskou centrálnou bankou vo Frankfurte nad Mohanom
Zdroj: https://camit.sk/sk/novinky/17387_europska-centralna-banka-chysta-nove-opatrenia

Hrozby a riziká s dosahom na ekonomickú bezpečnosť Slovenska

V predchádzajúcej kapitole sme sa venovali hospodárskemu vývoju Slovenskej republiky počas svojej 31 ročnej existencie. Popísali sme si niektoré medzinárodné zoskupenia a inštitúcie, ktorých sme sa stali súčasťou. Definovali a analyzovali sme z toho plynúce aspekty, ktoré mali pozitívny vplyv na Slovenskú republiku a podstatne zvýšili jej ekonomickú bezpečnosť. V tejto časti, by sme sa naopak zamerali a pomenovali riziká a hrozby, ktoré môžu naopak znížiť alebo narušiť ekonomickú bezpečnosť našej krajiny.

Nástrahy plynúce z členstva v Európskej únii

Slovensko je neodmysliteľne členskou krajinou EÚ a rovnako tak je neodškriepiteľný fakt, že to má pre nás nespočetne veľa pozitívnych výhod. Sú ale aj hrozby, ktoré z toho plynú a ktorým musíme čeliť. Teraz by sme sa zamerali na definovanie tých najaktuálnejších pravé pre toto obdobie. Keď sme vstúpili do európskej únie otvorili sa nám dvere do „novej časti sveta“. Veľmi markantným faktom bolo, že veľa našich obyvateľov odchádzalo pracovať za naše hranice do iných členských štátov. Motív bol jednoznačný, lepšie platové ohodnotenie. Začalo to prevažne opatrovatelkami starých ľudí, alebo „babysittingom“ a nasledovali pomocné práce na stavbách a remeselné profesie, prevažne v stavebníctve a príbuzných profesiách, kde sa nekládol dôraz na úroveň vzdelania a niekedy sa dokonca nevyžadovalo úplne žiadne vzdelanie. Podstatná bola ochota manuálne a niekedy aj tvrdo pracovať.

V súčasnosti je ale situácia iná. Slovenská republika zažíva nesmiernu veľký odchod mladých vzdelaných ľudí do zahraničia. Určite sme už všetci počuli termín „odliv mozgov do zahraničia“. Aktuálne je to veľmi diskutovaná téma. Mladí ľudia často vyštudujú na Slovensku a po skončení štúdia odchádzajú pracovať za hranice. Netýka sa to ale len čerstvých absolventov. Veľa krát odchádzajú špičkoví prvotriedni odborníci s dlhoročnou praxou. Vedci, manažéri, učitelia, IT-ečkári, inžinieri z technickým vzdelaním, konštruktéri a môžeme pokračovať. Odliv by sme mohli pozorovať takmer vo všetkých profesiách. Najviac nás ale tlačí päta u lekárov. V aktuálnej dobe veľmi veľa lekárov už opustilo Slovensko a ďalšia značná skupina sa chystá odísť tiež. Slovenské zdravotníctvo už dlhšiu dobu pociťuje problém s vysokým vekom lekárov a naopak nedostatkom mladých, ktorí by ich nahradili. Nepochybne to je vážny a významný problém, ktorý narušuje našu ekonomickú bezpečnosť a treba k nemu pristupovať so všetkou vážnosťou najmä medzi politickými špičkami. Musíme tento trend zvrátiť, kým sa nám ešte hlbšie neprejaví. Ak sa vrátíme k teoretickej časti, Maslow vo svojej hierarchii potrieb uvádza potrebu zdravia a pocitu zabezpečenia adekvátnej zdravotnej starostlivosti hneď na druhú pozíciu. Nemôžeme si ako republika dovoliť aby bolo narušené poskytovanie zdravotnej starostlivosti a aby občania krajiny z toho pociťovali obavy. Pretože to samozrejme môže vyvolať ďalšie problémy a eskalovať odchod ďalších obyvateľov za prácou a životom do inej krajiny. Treba poznamenať, že už teraz sú u nás na niektoré operačné zákroky neprimerane dlhé čakacie lehoty a rovnako tak na vyšetrenia u špecialistov.

Na začiatku tejto kapitoly sme spomínali, že po našom vstupe do EÚ bol hlavný dôvod pracovať v zahraničí finančné ohodnotenie. V súčasnosti to ale už také jednoznačné nie je. Samozrejme lepšie platy stále ostávajú jedným z hlavných dôvodov. Odborníci, ktorí od nás odchádzajú v tejto dobe ale uvádzajú aj fakt, že v zahraničí nachádzajú lepšie podmienky na

prácu. Špičkovovo vybavené pracoviská, nové technológie, lekári zase dôstojnejšie podmienky v nemocniciach kde pracujú. Majú teda možnosť naplno využiť svoj potenciál, tvorivosť, osobnostne napredovať a seba rozvíjať sa. Opäť nachádzame spojitosť s Maslowovou hierarchiou potrieb, konkrétne z jej najvyšším poschodím v pyramíde. Nemôžeme preto opomenúť, že ak chceme zabrániť „odlivu mozgov“ budeme sa musieť ako krajina zamerať na investície do nových technológií, modernizácií nemocníc, pracovísk, zamerať sa na inovácie, výskum, vedu a oblasti s vysokou pridanou hodnotou. Áno, sú to samozrejme nákladné investície, ale násobne sa nám v budúcnosti vrátia. Je to jeden z nástrojov ako opäť posilniť našu ekonomickú bezpečnosť v krajine.

Životná úroveň obyvateľstva na Slovensku

V kapitole, kde sme sa venovali vstupu Slovenska do Eurozóny a prijatí eura za svoju menu, sme dospeli k záveru, že silná a stabilná mena občanom, ale aj celej krajine poskytuje vysokú mieru ekonomickej bezpečnosti. Sila a stabilita meny ale nie je ani zďaleka jediným faktorom ktorý ovplyvňuje životnú úroveň obyvateľstva v danej krajine. Existuje široká škála činiteľov ktoré môžeme hodnotiť. Nižšie sa pozrieme na niektoré z nich.

Minimálne mzdy v EÚ v roku 2024

Jedeným zo základných faktorov je úroveň minimálnej mzdy v krajine. Na Slovensku v roku 2024 dosahuje minimálna mzda úroveň 750 eur za mesiac, čo je pomerne málo. V rámci európskej 27mičky sme sa umiestnili ako piaty najhorší. Ak si to porovnáme s krajinami Európskej únie, ktoré sa umiestnili na prvých piatich priečkach prideme na to, že rozdiel nie je zanedbateľný. Naopak, je markantný, konkrétne máme 3 až 4 násobne nižšiu minimálnu mzdu, keďže tieto krajiny dosahujú úroveň 2000 až 2500 eur za mesiac.

	Krajina	Mesačná mzda
Vysoké	Luxembursko	2 571 €
	Írsko	2 146 €
	Holandsko	2 134 €
	Belgicko	2 070 €
	Nemecko	2 054 €
	Francúzsko	1 767 €
Stredné	Španielsko	1 323 €
	Slovensko	1 254 €
	Cyprus	1 000 €
	Poľsko	978 €
	Grécko	968 €
	Portugalsko	957 €
	Malta	925 €
	Litva	924 €
Nízke	Chorvátsko	840 €
	Estónsko	820 €
	Česká republika	755 €
	Slovensko	750 €
	Rumunsko	743 €
	Lotyšsko	700 €
	Maďarsko	675 €
	Bulharsko	477 €

Graf 1 - Minimálne mzdy v Európskej únii v roku 2024

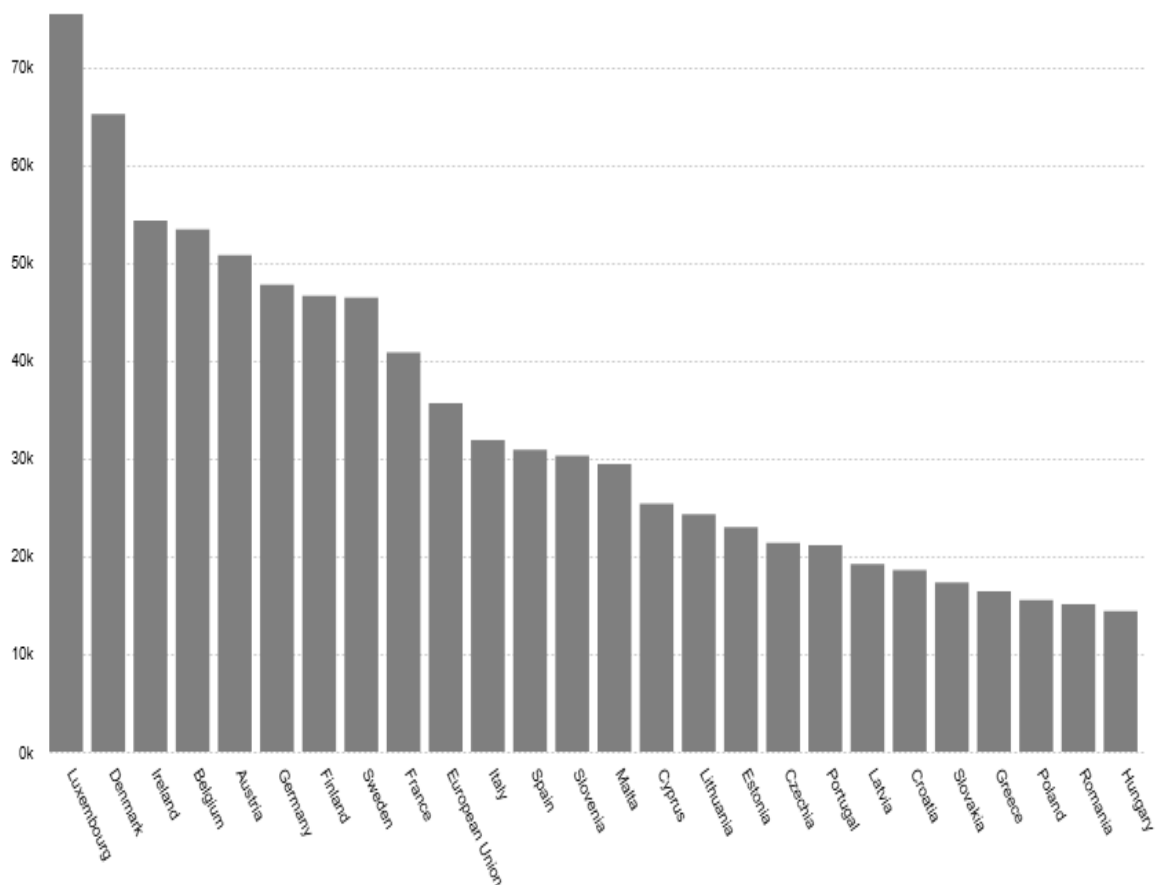
Zdroj: <https://www.eures.sk/priemerne-a-minimalne-mzdy-v-eu/>

Spomedzi desiatich krajín, ktoré vstúpili do Európskej únie spoločne s nami v máji v roku 2005 sme sa umiestnili ako tretí najhorší, pred Lotyšskom so 700 eurami a Maďarskom s úrovňou 675 eur. Pričom z týchto 10-tich krajín je minimálna mzda najvyššia v Slovinsku a to 1254 eur za mesiac. S našou minimálnou mzdou na úrovni 750 eur, sme teda oveľa bližšie k úrovňam minimálnych miezd najhoršie umiestnených krajín, ako ku spomínanému Slovinsku.

Z krajín ktoré tvoria Eurozónu a teda používajú euro ako svoju menu sme skončili druhý najhorší pred Lotyšskom, všetky ostatné krajiny platiace eurom majú vyššiu minimálnu mzdu, dokonca nás predbehli aj krajiny, ktoré prijali euro až po nás. Konkrétne Estónsko, Chorvátsko a Litva. (<https://www.eures.sk/priemerne-a-minimalne-mzdy-v-eu/>)

Priemerné mzdy na plný úväzok v EÚ za rok 2022

Ďalší ukazovateľ, ktorý nám pomenováva životnú úroveň v krajine je priemerná mzda na plný pracovný úväzok, ktorý zverejňuje každoročne Eurostat.

eurostat

Graf 2 - Priemerné mzdy na plný úväzok v Európskej únii za rok 2022

Zdroj: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_fte__custom_13597179/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c29eed24-377e-4763-aaf0-0419906d2ecd

So štatistických údajov publikovaných v roku 2023 a vychádzajúcich z predchádzajúceho roku 2022 malo Slovensko priemernú ročnú mzdu na úrovni 17286 eur. Mesačne to vychádza na 1440,50 eur. V porovnaní s krajinami Európskej únie sme sa umiestnili medzi najhoršie

zarábajúce krajiny, konkrétne na šieste mieste od konca. Ak si to opäť porovnáme s piatimi najlepšie zarábajúcimi krajinami v EÚ, kde sa úroveň priemernej mesačnej mzdy pohybovala od 4228 eur až po 6284 eur, môžeme zhodnotiť, že sme zarábali 3 až 4 násobne menej.

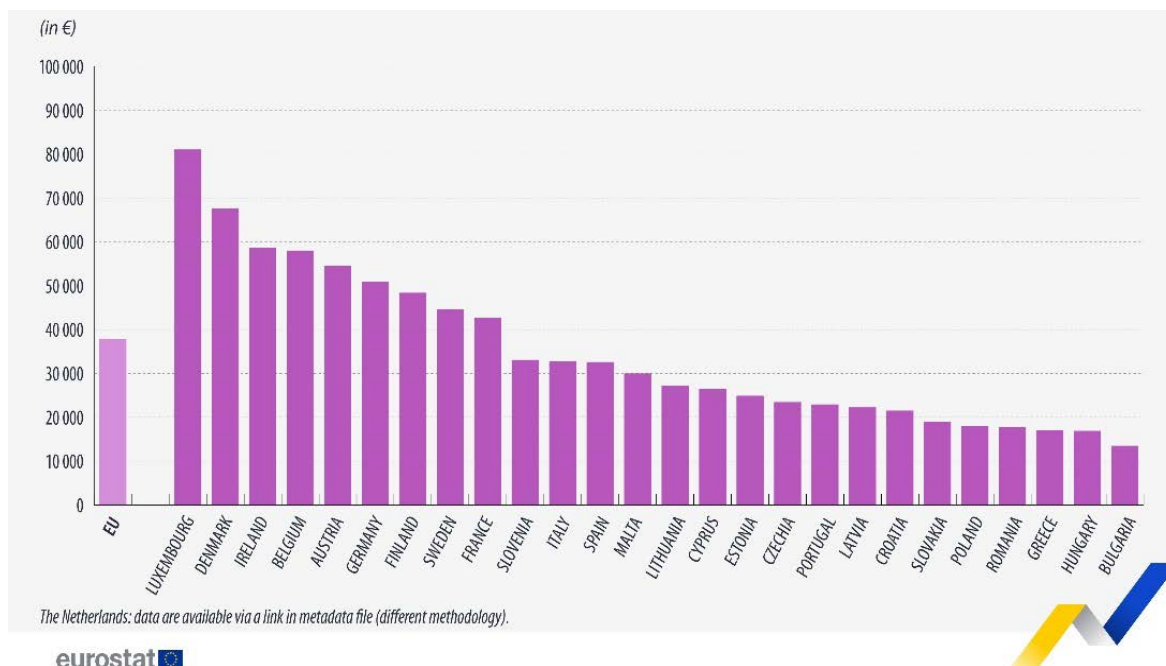
Porovnáme aj situáciu v 10tich krajinách, ktoré do EÚ pristúpili spolu s nami. V tomto porovnaní sme sa umiestnili tretí od konca a naša úroveň priemernej mesačnej mzdy 1440,50 eur sa veľmi neodlišovala od Poľska, ktoré sa s hodnotou 1290,60 eur umiestnilo za nami a posledné Maďarsko dosiahlo hodnotu 1198,60 eur. Na opačnom konci, zo spomínaných 10 krajín je najvyššia priemerná mesačná mzda na Malte 2450,60 eur, Cypre 2111,50 eur a v Litve 2024,50 eur, teda značne sa nám vzdialili.

Môžeme sa ešte zamerať na Eurozónu, teda vyselektovať krajiny platiace eurom. V tomto porovnaní sú za nami iba Gréci s priemernou mesačnou mzdou 1367,20 eur, čo je však porovnateľné s nami. Všetky ostatné krajiny platiace eurom nás už predbehli, dokonca aj všetky tie, ktoré vstupovali do eurozóny až po nás.

(https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_fte__custom_13597179/bookmark/able?lang=en&bookmarkId=c29eed24-377e-4763-aaf0-0419906d2ecd)

Priemerné mzdy na plný úväzok v EÚ za rok 2023

V novembri 2024, teda veľmi aktuálne zverejnil Eurostat nový rebríček priemerných miezd na plný úväzok Európskych krajín za predchádzajúci rok 2023. Máme teda k dispozícii veľmi čerstvé údaje, s ktorými môžeme pracovať a porovnať ich s údajmi z predchádzajúceho roka. V roku 2023 sa poradie na konci rebríčka nezmenilo a Slovensko sa opäť umiestnilo na šiestom mieste od konca, rovnako ako rok pred tým. Konkrétna úroveň priemernej ročnej mzdy u nás stúpila na hodnotu 19 001 EUR, mesačne to predstavuje sumu 1583,40 eur. (<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20241107-1>)

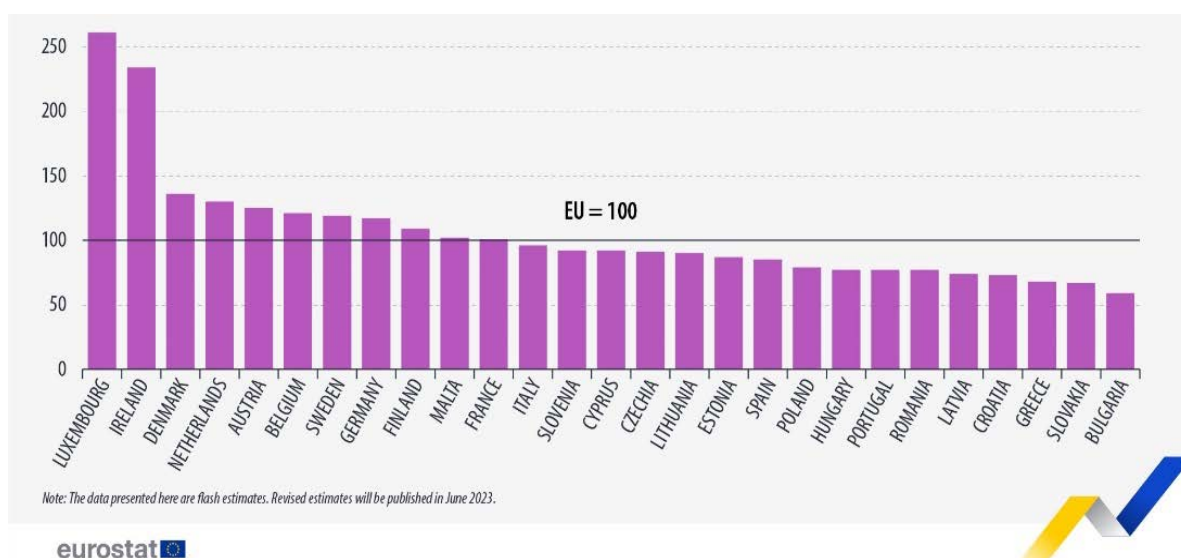

Graf 3 - Priemerné mzdy na plný úväzok v Európskej únii za rok 2023
Zdroj: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20241107-1>

Smerodajný výsledok dostaneme ak si navzájom porovnáme uvedené údaje z roku 2022 a 2023. Konkrétne ak sa zameriame na prírastok o koľko sa zdvihla priemerná mesačná mzda na plný úväzok v jednotlivých krajinách EÚ. Hodnoty v krajinách, ktoré sa nachádzajú v grafe za nami sú nasledovné. V Bulharsku stúpila priemerná mesačná mzda na plný úväzok o 135 eur, v Maďarsku o 209 eur, Rumunsku o 223 eur, Poľsku o 214 eur, Grécku o 51 eur a na Slovensku o 143 eur. Mesačný prírastok Rumunska, Poľská a Maďarská bol vyšší ako na Slovensku, teda tieto krajiny nás s úrovňou priemernej mzdy dobiehajú. Ak sa trend nezvráti tak prediktívne je šanca, že nás predbehnú. Porovnateľný prírastok, i keď predsa len o niečo nižší malo Bulharsko. Podstatne zaostáva Grécko, ktoré ale ako vieme malo nesmierne ekonomické problémy a rozvrátene verejne financie. Je preto pochopiteľné, že v týchto rokoch sa zameriava na stabilizovanie situácie, dôsledkom čoho je nízky prírastok plátov.

Porovnanie HDP na obyvateľa a parity kúpnej sily

Najpoužívanším ukazovateľom životnej úrovne v danej krajine je porovnanie HDP na obyvateľa a parity kúpnej sily. Výhodou tohto ukazovateľa je, že zohľadňuje ako príjmy tak výdavky. HDP na obyvateľa nám ukazuje našu ekonomickú silu spriemerovanú na jedného obyvateľa. Dôležité ale je podotknúť, že cenové hladiny tovarov a služieb sa v rámci všetkých krajín EÚ rôznia. Preto sa používa ukazovateľ parity kúpnej sily, ktorý zohľadňuje cenové hladiny v jednotlivých krajinách. Ak si dáme do pomeru HDP na obyvateľa ku parite kúpnej sily jednoducho vyjadríme životnú úroveň v krajine. Zjednodušene povedané koľko si môžu obyvatelia danej krajiny dovoliť kúpiť oproti iným štátom. Z údajov publikovaných Eurostatom v roku 2023 Slovensko skončilo na predposlednom mieste, za nami je už iba Bulharsko. Životná úroveň obyvateľov našej krajiny podľa tohoto ukazovateľa zaostáva za všetkými krajinami Európskej únie okrem Bulharska. Slováci si môžu dovoliť kúpiť 68% z toho, čo priemerný obyvateľ EÚ. Najvyššiu životnú úroveň dosahuje Luxembursko 161%, nasledované Írskom so 134% nad priemerom EÚ. (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230323-1>)

Graf 4 - HDP na jedného obyvateľa ku parite kúpnej sily v EÚ [12]

Zdroj: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230323-1>

Záver

Slovensko si za svoju krátku dobu samostatnosti prešlo nesmierne zložitú a trnistú cestu takmer vo všetkých oblastiach fungovania. Po zmene režimu sa musela ekonomika zameraná na plánované hospodárstvo, ktorá častokrát vyrábala na sklad len kvôli plneniu ročných, či 5 ročných plánov, transformovať na modernú trhovú ekonomiku riadenú dopytom a ponukou. Spretrhali sa ale aj väzby na celý východný blok, odbyt tým smerom ochladol a Slovensko sa muselo veľmi ťažko pretláčať na nové trhy. Vstup do Európskej únie bol sprevádzaný aj nepopulárnymi ekonomickými reformami, no nakoniec sa nám predsa len podarilo zaradiť medzi najvyspelejšie krajiny Európy. Tento transformačný proces Slovenska naďalej pokračoval a my sme boli čoraz rešpektovanejším hráčom v európskom priestore. Postupne sme sa stali členmi viacerých medzinárodných spoločenstiev, ktoré ako sme už v práci popísali významne prispeli k posilneniu ekonomickej bezpečnosti Slovenska. Za spomenutie stojí určite prijatie spoločnej meny euro. Napredovanie a vývoj sa ale nikdy nezastaví a podstatne je, aby sme si rozbehnuté tempo udržali. V európskom ponímaní sme dostali prezývku „tatranský tiger“ pretože naša ekonomika výrazne napredovala. Štatistiky, ktoré sme si ukázali na konci našej práce sú ale nelichotivé. Musíme si otvorene priznať, že nám dochádza dych. Údaje jednoznačne ukazujú, že za zvyškom Európy zaostávame. Najmä čo sa týka životnej úrovne obyvateľstva, kde sa nachádzame medzi poslednými. Áno, hoc pociťujeme zastrešenie v podobe 27 krajín združených v EÚ a rovnako tak stabilitu meny euro, existujú aj ďalšie hrozby. Nepochybne musíme zo všetkou zodpovednosťou riešiť domáce ekonomické otázky a pristúpiť k reformám. Pretože neuspokojivá životná úroveň obyvateľstva priamo podkopáva celú ekonomickú úroveň krajiny a rovnako tak ekonomickú bezpečnosť. Ak sa obyvatelia vo svojej krajine necítia komfortne, tak častokrát odchádzajú za lepším životom do zahraničia. Iné skupiny ľudí sa uchýľujú ku krádežiam, v krajine stúpa napätie, kriminalita, vandalizmus, protesty a podobne. Ak je narušená ekonomická bezpečnosť krajiny a problémy dlhodobo pretrvávajú môže to viesť k narušeniu bezpečnosti celého štátu. Všetky bezpečnostné zložky krajiny, ale aj verejná správa a celý štátny aparát je závislý na financiách, na ekonomike, na ľuďoch, ktorý v krajine žijú a vytvárajú hodnoty.

Kľúčovými otázkami blízkej budúcnosti Slovenskej republiky ostáva zastavenie inflácie, zlacnenie potravín, dostupnosť bývania, ceny energií. Analýza ukazovateľov a dát v tejto práci jednoznačne dokazuje, že zvyšovanie miezd obyvateľstva a rovnako tak rast životnej úrovne sa na Slovensku stáva najvyššou prioritou. Dôležité ostáva zamerať sa na hospodárske napredovanie krajiny, pritiahnutie nových investícií, masívna podpora inovácií, vedy, školstva, výskumu. Doba, kedy nám stačilo byť „montážnou dielňou“ je preč a my sa musíme zamerať na sofistikované sféry priemyslu s vysokou pridanou hodnotou. Áno, sú to procesy s finančnou náročnosťou, no v budúcnosti sa nám násobne vrátia. Európske krajiny musíme dobiehať a nie sa im vzdávať, to je základný princíp ako si udržať ekonomickú bezpečnosť.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

Dr.h.c. doc. Ing. Peter Lošonczi, PhD., MBA, MSc.

Použitá literatúra

1. CAMERA DI COMMERCIO ITALO-SLOVACCA, 2019. *Európska centrálna banka chystá nové opatrenia*. [online]. [cit 2-11-2024]. Dostupné z: https://camit.sk/sk/novinky/17387_europska-centralna-banka-chysta-nove-opatrenia
2. EURES, 2024. *Priemerné a minimálne mzdy v EU*. [online]. [cit 4-11-2024]. Dostupné z: <https://www.eures.sk/priemerne-a-minimalne-mzdy-v-eu/>
3. EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA, *Konvergenčné kritéria*. [online]. [cit 1-11-2024]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.sk.html>
4. EURÓPSKA ÚNIA, *Európska vlajka*. [online]. [cit 1-11-2024]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/european-flag_sk
5. EUROSTAT, 2024. *Annual full-time adjusted salary in EU grew in 2023*. [online]. [cit 25-11-2024]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20241107-1>
6. EUROSTAT, 2024. *Average full time adjusted salary per employee*. [online]. [cit 25-11-2024]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_fte__custom_13597179/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c29eed24-377e-4763-aaf0-0419906d2ecd
7. EUROSTAT, 2023. *Flash PPPs and GDP estimates for 2022 now available*. [online]. [cit 4-11-2024]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230323-1>
8. MADUNICKÝ, R., 2018. *Manažment verzus leadership*. [online]. [cit 31-10-2024]. Dostupné z: <https://www.rmport.sk/manazment-verzus-leadership/>
9. ŠEFČÍK, V., 2010 a. *Bezpečnostní politika v hospodářské oblasti*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7318-919-8.
10. ŠEFČÍK, V., 2010 b. *Bezpečnostní politika v hospodářské oblasti*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7318-919-8.
11. ZEMAN, P., 2002. *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: Masaryková univerzita v Brně. ISBN 80-210-3037-2.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189